

Yerel Yönetimlerde Özel Arşiv Algısı ve Faaliyetleri

Prof. Dr. Fatih Rukancı

Ankara Üniversitesi, Türkiye, frukanci@gmail.com

Öz

Arşivlere ilişkin temel gruplandırmada dikkate alınması gereken unsurlar bağlamında materyalin taşıdığı arşivesel değer ya da değerler belirleyici olmaktadır. Yalnızca kişi ya da ailelere ait özel bilgi ve belgeler olarak algılanan özel arşivlerin sahip olduğu arşivesel ve ilişkisel değerler doğru değerlendirildiğinde kamuyu ilgilendiren ya da kamu belgelerini tamamlayan birtakım aydınlatmalar içerdiği yadsınmaz bir gerçektir. Yerel yönetimlerdeki mevcut materyalin ve söz konusu yönetimin görev ve sorumluluk alanından edinilmesi gereken potansiyel materyalin arşivesel değerlerinin tam/doğru tespiti mevcut arşivde idari ve özel (kültürel) arşiv ayrımının yapılmasına imkân tanıyacaktır. Yerel yönetimlerin kültürel faaliyetlerinin yapılandırılmasında özel arşiv materyali idari/kamu arşivi materyali kadar önemli rol oynayabilir. Yerel yönetimler için ülkemizde yeterli kanuni dayanağı henüz oluşmamış olan özel arşiv materyalinin tespiti, sağlanması ve bizmete sunulması faaliyetlerinin doğru biçimde yönetilmesi halkın aidiyet duygusu, kültürel faaliyetlere etkin katılımı ve belge ya da bellek kaybının önlenmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Zira özel arşiv belgeleri taşıdıkları kültürel, sosyal, maddi, manevi, antik ve kendine özgü değerleri itibariyle bölge halkını birçok konuda aydınlatabilme özelliğine sahip olabilir. İnsanların yaşadıkları ya da doğup büyüdüğü bölge ve mekânlara dair sahip oldukları bilgi ve belgeleri sergilemek, devretmek ya da satabilmek için başvuracakları bir birimin eksikliği birçok önemli bilgi ve belgenin zamanla yitirilmesi sonucunu doğurmuştur. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ise ancak ülkemizde kamu kurumlarının belgelerini devrettiği bir merkezi kurum olmaktan öteye gidememiştir. Bu durumda en küçük idari birimden büyükşehirlere kadar uzanan geniş bir yelpazede görev ve sorumluluk üstlenen yerel yönetimlerin ülke çapında özel arşivlerimize ilişkin birtakım faaliyetlerde bulunması önem arz etmektedir. Bildiride, yerel yönetimlerde yıllardır göz ardı edilmiş ya da yararları fark edilememiş özel arşivlerin varlığı ve etkin kullanımı konusunda açıklayıcı

bilgiler verilerek yerel yönetimlerin bu konuda yapması gereken faaliyetlere değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Özel arşivler, yerel yönetimler, arşivsel değer, belediyeler*

Giriş

Yerel yönetim, sınırları belli bir coğrafyada yaşayan insanların ortak ihtiyaçlarını karşılaması ve genel refahı sağlama amacıyla kurulmuş, karar organları seçimle iş başına gelen tüzel kişilerdir. Türkiye yerel yönetimleri 1876 Anayasası ile hukuki boyut kazanmış, 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında da yer almıştır. Yerel yönetim, ulusal sınırlar içerisindeki değişik büyüklüklerdeki topluluklarda yaşayan insanların, ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve hukuk düzeni içerisinde oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlardır. Yerel yönetim kuruluşları ise; il özel idaresi, belediye idaresi, köy idaresi olarak karşımıza çıkar. Yerel yönetim birimlerinin hangi ölçekte olursa olsun, sorumlu olduğu ilin, ilçenin, köyün ya da mahallenin kültürel, tarihi ve sanatsal dokusunu koruma halk arasında hemşehrilik bağlamında da olsa kendi öz değerlerini koruyarak aidiyet duygusunu güçlendirme gibi görevleri olduğu dikkati çekmektedir (Ekinci, 2016; 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005).

Yerel yönetimlerin idari görev ve sorumlulukları çerçevesinde yürüttüğü faaliyetler sonucu üretilen ya da kuruma alınan belgeler söz konusu yönetimin idari arşiv belgelerini oluşturmaktadır. Tek potada eritmeye çalışan “arşiv” kavramı; idari ve kültürel arşiv belgelerin ayrımını yaparken kurumların özel arşiv algısını köreltmekte bunun yanı sıra uzman kişiler tarafından yürütülmesi gereken iki farklı arşiv faaliyetinin birbirine karışmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerde “özel arşiv nedir?”, “idari arşivle olan ilişkisi nedir?”, “kültürel ve sosyal etkinliklerde özel arşivlerden nasıl faydalanılır?”, “özel arşivler yerel yönetimlerin halkla olan ilişkisinde nasıl rol oynar?”, “yerel yönetimler özel arşiv birimi oluşturmalı mıdır?”, “yerel yönetimlerin özel arşiv faaliyetleri nasıl yapılandırılabilir?” gibi bir dizi soruya cevap aranmalıdır.

Bu soruların cevaplarının aranmasında konuyla ilgilenen kurum ve kuruluşlar açısından özel arşiv ve arşivsel değer

kavramlarının doğru anlaşılması oldukça önem taşımaktadır. Özel arşiv kavramını hukuken kamuya ait olmayan, kamunun denetim ve incelemesine açık olmayan arşiv türü olarak tanımlamak mümkün olsa da uluslararası düzeyde kabul edilmiş temel bir açıklamayı bulmak mümkün olamamaktadır. Çünkü bu kavram ülkelerin sosyal ve siyasi yapısına göre farklılık gösterebilmektedir. Özel kuruluşların ya da sermayenin devletin üretim ve yönetiminde etkin bir konuma gelmesiyle özel arşivlerin tanımlanması önem kazandığı ve birçok dünya ülkesi arşiv mevzuatlarında bu konuda yeni düzenlemeler yapmak zorunda kaldıkları bir gerçektir (Rukancı, 2011, s.55). Diğer taraftan bir arşiv materyali; yönetsel, kanıtsal, mali, tarihi, entelektüel, kültürel, antik, kendine özgü (manevi), yasal ve parasal (maddi) değer taşıyabilir. Burada sayılan her bir kullanım değeri ya da bunların tümü belgenin arşivsel değeri (archival value) olarak karşımıza çıkmaktadır (ODLIS..., 2016; Arşivcilik Terimleri..., 1995, s.7). Bir belgeyi ya da belge grubunu arşivsel değerini bileşenleri çerçevesinde ele alıp değerlendiren arşiv uzmanı veya uzmanlardan oluşan komisyon belgenin imhasına, süreli ya da süresiz korunmasına karar verecektir. Bir başka deyişle arşiv belgeleri arşivsel değer kapsamında ele alınan en az bir değerinden dolayı saklanmaktadır. Bu kavram, özel arşiv belgelerinin hem idari, resmi belgelerle ilişkisi hem de kendi müstakil değerlerini tespit etmemizde bize rehberlik etmektedir. Özel arşivlerin önemini daha iyi anlayabilmek için yakın geçmişte medyaya yansıyan birkaç haberi paylaşmakta yarar görüyorum.

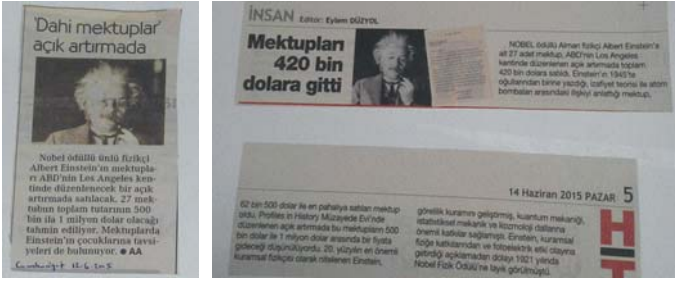
Özel Arşiv Materyalinin Değeri

Özel Arşiv ile ilgili medyaya yansıyan haberlerden birkaç akılda kalıcı örnek:

Şekil 1. Özel Arşiv Materyaline İlişkin Örnek Haber

28.06.2009 tarihli Hürriyet gazetesinde “Mektuplarının satışına 5 yıl hapis istendi” başlıklı Özden Atik tarafından yapılan haberde Mustafa Kemal Atatürk ile Latife Hanım arasındaki yedi mektubun müzayedede satışa çıkarılması ile ilgili bir soruşturma başlatıldığı zira Mustafa Kemal Atatürk’ün şahsi belgelerinin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile koruma altında olduğundan bahsetmektedir (Atik, 2009). Burada sorulması gereken soru; “Türkiye Cumhuriyeti’nde özel eşyaları ve arşivi kanunla koruma altına alınması gereken yegâne kişi ya da aile Gazi Mustafa Kemal Atatürk müdür?” Türkiye çapında yerel yönetimler bazlı düşündüğümüzde her yönetim sorumlu olduğu çevre ile ilgili özellikle devlet kademesinde önemli görevler üstlenmiş ya da sosyal, siyasi, sanatsal, bilimsel katkılarıyla ön plana çıkmış kişi ve ailelerin özel arşivleri ile ilgili hangi tür çalışmalar yürütmektedir?

Şekil 2. Özel Arşiv Materyaline İlişkin Örnek Haberler

14.06.2015 tarihli Habertürk ve 12.06.2015 tarihli Cumhuriyet gazetelerinde ise Nobel Ödüllü Alman fizikçi Albert Einstein’ın 27 adet mektubunun Los Angeles kentindeki açık artırmada 420 bin dolara satıldığından bahsetmektedir.

Şekil 3. Özel Arşiv Materyaline İlişkin Örnek Haber

2 Şubat 2012 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde; dünyaca ünlü film yönetmeni Steven Spielberg'in 7 Oscar ödüllü "Schindler'in Listesi" filmine de kaynaklık eden arşivini Londra Üniversitesi Soykırım Araştırmaları Merkezi'ne bağışladığını konu alan haber özel arşivlerin sahipleri tarafından yapılan bağışa çarpıcı bir örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 4. Özel Arşiv Materyali Örneği

Yine yakın tarihte "Harry Potter"ın yazarı J.K. Rowling'in üzerinde eseri yazdığı ahşap sandalyenin New York'taki müzayede de 400 bin dolara satıldığı" haberi görsel medyadan duyurulmuştur. Bu haberler özel arşiv belgelerinin ulaşabileceği maddi değere çarpıcı örnekler olarak verilebilir.

Şekil 5. Özel Arşiv Materyaline İlişkin Örnek Habere İle İlgili Fotoğraflar

Şekil 6. Özel Arşiv Materyaline İlişkin Örnek Haber

26 Nisan 2016 tarihli Hürriyet gazetesine haberinde Kraliçe'nin aşk mektubuna 60 bin TL.

İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth'in eşi Prens Philip'e evlenmeden önce yazdığı aşk mektubunun yapılan açık artırmada 14 bin 400 sterlin'e (yaklaşık 60 bin TL) alıcı bulduğunu yazarken;25 Nisan 2016 Sabah gazetesine haberi, Titanik biletine 15 bin sterlin (61 bin 557 TL) başlığıyla Caharlotte Irwin (Titanik'i inşa eden Harland&Wolff şirketin sekreteri)'e ait Titanik'in açılışVIP bileti koçanı 15 bin sterlin'e satıldığından bahsetmektedir.

Ayrıca bugün sahip olduğumuz bazı özel arşiv materyalinin gelecekte ne kadar değerli ve önemli olabileceği konusunda "zaman okuyuculuğu" faaliyeti özel arşiv belgelerinin seçimi ve yönetiminde oldukça önem taşımaktadır.

İdari ya da resmi nitelikteki kamu arşiv belgelerinde arşivsel değer tespiti yönetsel ve kanıtsal değer üzerinde yoğunlaşırken özel arşiv belgelerinde bunlar antik, kendine özgü, kültürel, bilimsel, tarihi değerler olarak karşılık bulmaktadır. Ayrıca her iki tür arşiv materyali arasındaki kurulacak organik bağlar herhangi bir olay, yer, eser ve kişi hakkında tamamlayıcı unsurlar olarak karşımıza çıkacağından arşivin temel fonksiyonu olan "gerçeklerin hatırlatılması ve kanıtlanması" işlevini her iki arşiv materyali ile birlikte yerine getirebileceklerdir. Bu durumda yerel yönetimler kendi sorumluluk alanları ile ilgili geçmişteki tüm ya da tam bilgilere erişimde özel arşiv belgelerini de hesaba katmak durumundadırlar.

Victoria Belediye Arşivi

Yerel yönetimler kendileri ile ilgili özel arşiv materyalinin seçimi konusunda kuşkusuz oldukça seçici davranmak zorundadır. İl, ilçe, semt, belde, köy, mahalle gibi her ölçekte faaliyet gösteren bu idari birimler içinde buldukları çevre ve idari yapının geçmişi ve gelecekteki faaliyetlerine yönelik hedef kullanıcılarını tespit etmek için bir analiz çalışması yapmalıdır.

Bu konuyla ilgili Kanada'nın Victoria şehri belediyesinin hedef kullanıcı tespiti ve arşiv faaliyetleri bize ışık tutabilir: Belediye arşivleri sık sık bilgi edinme hakkı altında, belirli erişim haklarına sahip olan ya da uyguladığınız kamu programları tarihine ilgi duyan halk tarafından kullanılıyor olabilir. Kamu yönetimi, tarih, sağlık ve sosyal politika öğrencileri, tüm kayıtlardaki çalışmaları için değerli bilgiler bulabilirler. Soy bilimciler de belediye kayıtlarında bulunan bilgilerin hevesli araştırmacıları olarak bulunmaktadır. Bunların yanı sıra diğer araştırmacı grupları:

- Belediyenin resmi tarihini yazan tarihçiler,
- Bölgenizde yeni bir yazı dizisi için arka plan araştırması yapan yazarlar,
- Belediye refah programları üzerine çalışmalar yürüten akademisyenler,
- Eski bir çalışan ya da kent sakini hakkında biyografi yazarlar,
- Yerel iş birlikleri için miras planlama belgeleri hazırlayan mimari tarihçiler,
- Arazi parseli üzerinde çevresel araştırmalar yapan çevreciler ve şehir planlamacılarından oluşabilir (Municipal Archives..., 2001).

Bir belediye faaliyetlerinin tarihsel kaydını tutmak istiyorsa, o bölgenin büyüme ve gelişmesi için bir şekilde katkıda bulunmuş diğer kuruluşlar, işletmeler ve bireylerin kayıtlarını korumak gereklidir. Toplumda ileri gelen bireyler de belediye arşivleri kayıtlarına katkıda bulunmaları için ikna edilebilirler. İş dünyası liderleri, yerel politikacılar, ya da "önemli /sıra dışı kişilikler" tarafından oluşturulan kayıtlar arşivi daha zengin kılacaktır.

"Belgesel kanıt olmadan geçmişiniz olamaz." Biyografi yazarları, yazarlar, tarihçiler, kamu yöneticileri, planlamacılar,

soy bilimciler, sosyologlar, bilim adamları, ekonomistler ve diğerleri, geçmişi analiz etmek ve bugünü anlamak ve geleceğe hazırlanmak için arşiv belgelerini kullanırlar. Bu bağlamda *belediyenin anlatmaya değer hikâyesinin korunması gereklidir*. Arşivlerin görevleri, belediye meclisi tarafından kabul edilen bir yönetmelik şeklinde belirtilmelidir. Bu yönetmelikte, belediye hiyerarşisinde arşivlere bir yer verilmelidir ve arşivlerin amacı veya misyonu ortaya koyulmalıdır. Örneğin, Victoria Şehir Arşivleri için 22 Kasım 1990 yılında aşağıdaki talimat hazırlanmıştır:

Victoria Şehri Arşivlerinin amacı, arşiv materyallerini, sivil ve özel belge formunda, Victoria Şehrinin tarihini belgelemek için tanımlamak, sağlamak, korumak ve erişilebilir hale getirmektir. Bu talimatın özel arşivlerle ve arşiv toplum ilişkisi ile ilgili bölümlerinde yer alan maddeler:

- Victoria Şehrinin tarihini ve gelişimini belgeleyen özel veya devlete ait olmayan belgeler, aynı zamanda arşivler tarafından elde edilir ve korunur. Özel belgeler seçilmiş kamu devlet adamları, bunların şehrin yönetimi ile ilişkili kurulları ve komisyonları ve bunların diğer organizasyonlarına ve bireylerine ilişkin detaylı tarihi (hikâyeyi) içermektedir.
- Arşivler kamu kuruluşu olduğu için bütün araştırmacı sınıflarına açık ve eşit olarak erişilebilirdir. Arşiv materyalleri arşiv uygulamaları, uygun kaynaklar, herhangi yasal veya etik zorunluklar ve malzemenin fiziksel bütünlüğü koşullarına bağlı olarak, araştırmaya uygun durumda olacaktır.
- Arşivler, diğer miras kuruluşları ve arşiv kurumları ile satın alma ve arşiv kayıtları ve işbirliği sunumu ile daha büyük bir farkındalık yaratmak ve Victoria City mirasını teşvik etmek için çabalamaktadır (Municipal Archives..., 2001).

“Arşiv kayıtları kullanıldıkları zaman değerlidir.” Bir belediye toplumdan izole değildir. Arşiv kayıtlarını araştırma için elverişli yaparak, belediyeler iyi yurttaşlık örneği göstermekte ve toplumun kendisini anlamasına katkıda bulunmaktadır. Toplumun belgesel mirasının korunması ve saklanması belediye profilini yükseltmek ve bütçesinin akıllıca harcandığını vergi mükelleflerine göstermek için iyi bir yoldur. Bir yönetim vergi mükelleflerine karşı sorumludur ve arşiv kayıtlarına erişim sunulması yönetimin kamu imajını geliştirir (Municipal Archives..., 2001).

Arşivcilikte ileri ülkelerden biri olan Kanada'nın şehir belediyesinin özel arşiv algısı ve söz konusu belgelerin kültürel miras kapsamında değerlendirilmesine yönelik bakış açısı ve uygulamaları ülkemizde dağınık biçimde yürütülen yerel yönetimlerde arşivcilik faaliyetlerine örnek olarak gösterilebilir.

Özel Arşiv Ekibi (The National Archives)

Unutulmamalıdır ki, özel arşiv belgelerinin tespiti ve değerlendirilmesine yönelik yerel yönetimlerdeki girişimlerde belgelerin seçiminden hizmete sunulmasına kadar olan süreçte yönetimin özel arşiv sahipleriyle teması, onları bilgilendirmesi, ikna çabaları ve protokollerin işleme konulmasındaki süreçlerde izlenen yöntem oldukça önem taşımaktadır. Bu konuyla ilgili olarak İngiltere'de Ulusal Arşiv (The National Archives) bünyesinde faaliyet gösteren özel arşiv ekibinin (private archives team) yaklaşım ve yöntemleri bize fikir verebilir. Özel Arşiv Ekibi'nin arşiv sahipleriyle olan teması ve ilişkileri aşağıdaki başlıklar altında nitelenmiştir:

Tavsiyelerin Niteliği: Bizler kamu müfettişleri değiliz! vurgusu önemlidir. Ancak davet ile tavsiye verilir, teşvik edilir ve karşılaşılabilecek her türlü risk tespit edilir.

- Tavsiyeler arşiv sahibinedir ve onların menfaatleri önceliklidir;
- Tavsiyelerimizde gizlilik esastır;
- Her bir arşiv sahibinin bireysel şartlarına odaklanılır;
- Ücretsizdir ve zorunluluk getirmez. Verilemeyecek tek hizmet arşivlerin ticari değerleridir.

Ziyaretler genellikle bir davet üzerine yapılır. Bir ziyareti genellikle dermenin özet tanımını, mevcut korunma durumunu, depolama tesislerinin yeterliliğini ve talep edilirse uygun erişim düzenlemeleri ile gerektiğinde değişiklik önerilerini de içeren yazılı bir tavsiye mektubu takip etmektedir.

Kaçınılmaz olarak ziyaretlerde seçici olunması gerekmektedir ve daha çok risk altında, stratejik konularla karşı karşıya olan veya hakkında çok az şey bilinen dermelere odaklanılmaya çalışılır.

Özel arşiv ziyaretini gerçekleştirilirken:

- Gördüğümüz materyalin ve arşiv sahibi ya da temsilcisi ile gerçekleştirdiğimiz görüşme ve konuşmaların gizliliğine özen gösterilir.
- Örneğin belge hakkında not alırken tükenmez kalem yerine kurşun kalem ya da laptop kullanmak gibi materyale büyük bir özenle yaklaşılr.
- Arşiv belgeleri bulunduğu düzende bırakılır. Rutubet nedeni ile risk altında iseler alınması gereken özel tedbiri açıklanır, ancak kararı arşiv sahibine bırakılır.
- Ziyaretin sonunda arşiv sahibi ile tavsiye oluşturmak, kapsayacağı konular ve tavsiyelerin verilme zamanı konusunda bir görüş birliğine varılır (Gale, 2016).

Tavsiyelerin içerdığı konular: Tavsiye niteliğindeki bir ziyaret aşağıdaki konuların tümünü ya da bazılarını içerebilir;

- Özet tanım ve araştırmalar
- Depo düzenlemeleri
- Dermenin korunması
- Erişim
- Arşivlerin emanete verilmesi ya da bağışlanması

Tavsiyelerde genellikle şartlarına, kaynaklarına ve vermek istedikleri izinlere göre bir arşiv sahibinin dermelerini nasıl en iyi şekilde koruyacağı ve geliştireceği üzerine planlama yaparken destek sağlayacak bir çerçeve çizilir. Bireysel ihtiyaçlar ve istekler doğrultusunda şekillenen tavsiyeler verilmesi hedeflenir. Arşiv materyallerine özen gösterilirken bilgi sahibi olarak karar verilmesi amaçlanmaktadır (Gale, 2016).

Sonuç

Gerek görsel ve yazılı medya haberleri gerekse yurt dışındaki uygulamalar özel arşivlerin tespiti ve değerlendirilmesi noktasında ülke çapında bir duyarlılık gereksinimini ortaya koymaktadır. Ancak bundan daha önemlisi ülkemiz vatandaşlarında “arşiv bilinci ya da kayıt tutma bilinci” konularında uyarıcı yayınların yapılması (kamu spotu gibi) sahip oldukları ya da olabilecekleri her tür arşiv materyalinin gelecekte toplumun hafızasına katkı sağlayabileceği düşüncesinin yerleştirilmesidir.

Ülkemiz arşivlerinin Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü marifetiyle tek merkezden idare edilmesinin olanaksızlığı artık tartışma konusu olmaktan bile çıkmış durumdadır. Burada yapılması gereken yerel yönetimlerin adeta durumdan vazife çıkararak kendi sorumluluk alanlarındaki bölgelerdeki özel arşiv sahipleriyle iletişime geçerek en azından tespit çalışmaları başlatmaları gerekir. Tespit çalışmalarında izlenmesi gereken yöntem öncelikle özel arşiv sahipleri için hazırlanacak devir-teslim, bağış, satın alma ve gözetim opsiyonlarını da içeren bir protokolün hazırlanmasıdır. Hazırlanacak bu protokolün ana teması ve hedefi özel arşiv sahiplerine tavsiye ve destek niteliğinde olmalıdır ki arşiv sahiplerinin sahip oldukları belgelere devlet tarafından el konulacağı hissine kapılması önlenibilsin. Ayrıca günümüzde özel arşiv sahipleri arşiv belgelerinin içeriği, kapsamı ve değeri konusunda yardım alabilecekleri bir devlet biriminden yoksun oldukları için bu alanı bir sektör haline getirmiş bazı belge simsarları tarafından yanlış yönlendirilmekte bu şekilde birçok bilgi ve belge ticari meta olarak piyasada satışa sunulabilmektedir. Tüm bu olumsuzluklara son verebilmek için devlet, kamu yararına kullanılacak devletin ve toplumun belleğine katkı sağlayabilecek arşiv belgelerini özel ya da resmi ayrımı yapmadan kontrol altına alabilme faaliyetini yasal bir çerçevede yürütebilmelidir. Bu konu hazırlıklarına tekrar başlanan Milli Arşiv Kanunu'nda yerini alarak yerel yönetimlerin bu alandaki girişimleri yasal bir desteğe ve dayanağa kavuşturulmalıdır.

Teşekkür

Bu çalışmanın hazırlanmasında özel arşivinden yararlandığım kıymetli dostum Doç. Dr. Hakan Anameriç'e çok teşekkür ederim.

Kaynakça

- Atık, Ö. (2009). Mektuplarının satışına 5 yıl hapis istendi. *Hürriyet* (28 Haziran 2009).
- Belediye Kanunu. (2005). *Resmî Gazete* (25874, 13 Temmuz 2005).
- Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü*. (2009). Haz. S. Karakaş, F. Rukancı ve H. Anameriç. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.

- Dahi mektuplar açık artırmada. (2015). *Cumhuriyet* (12 Haziran 2015).
- Ekinci, N. (2016). *Türk anayasa düzeninde yerel yönetimler*. 20 Mart 2016 tarihinde <http://akademikperspektif.com/2014/01/23/turk-anayasa-duzeninde-yerel-yonetimler> adresinden erişildi.
- Gale, P. (2012). *The role of private archives team at the National Archives*. 03 Ocak 2016 tarihinde <http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/archives/philip-gale.pdf> adresinden erişildi.
- Kaplan, S. (2012). Schindler'in arşivi artık Londra'da. *Hürriyet* (2 Şubat 2012).
- Kraliçe'nin aşk mektubuna 60 bin TL. (2016). *Hürriyet* (26 Nisan 2016).
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983). *Resmi Gazete* (18113, 23 Temmuz 1983).
- Mektupları 420 bin dolara gitti. (2015). *Habertürk* (14 Haziran 2015).
- Municipal archives: Promoting efficiency&effectiveness*. (2001). Canada: The Association of Canadian Archivists.
- ODLIS-Online Dictionary for Library and Information Science*. (2016). 15 Mart 2016 tarihinde <http://lu.com/odlis/> adresinden erişildi.
- Rukancı, F. (2013). Özel arşiv kavramı ve yurt dışındaki uygulamalardan örnekler. *45. Kütüphane Haftası VEKAM Türkiye'de Arşivler ve Arşivcilik Uygulamaları Paneli, 2-3 Nisan 2009 Bildiriler Kitabı* içinde (s.53-71). Ankara: VEKAM.
- Titanik biletine 15 bin sterlin. (2016). *Sabah* (25 Nisan 2016).

Belediye Kütüphanelerinde Dijital Teknoloji ve Sosyal Medya Kullanımı

Araş. Gör. Dr. Tolga Çakmak

Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, tcakmak@hacettepe.edu.tr

Araş. Gör. Şahika Eroğlu

Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, sahikaeroglu@hacettepe.edu.tr

Öz

Kurumlar hizmet kalitelerini geliştirmek, kullanıcı beklentilerini karşılamak gibi amaçlarla dijital teknolojilerden ve sosyal medya platformlarından yararlanmakta; bu platform ve teknolojilere yatırım yapmaktadır. Bu durum da kurumların kullanıcı etkileşiminde dijital teknolojileri ve sosyal medya kanallarını önemsediklerini göstermektedir. Bilgi hizmetleri sunarak kullanıcılarla etkileşimde bulunan kurumlardan biri olan kütüphanelerin de dijital teknoloji ve sosyal medya kullanımlarının giderek arttığı bilinmektedir. Bu kapsamda çalışmamızda Türkiye’de belediye kütüphanelerinin sosyal medya ve dijital teknoloji kullanım durumlarının betimlenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmamız, alan yazındaki birçok çalışmada en sık kullanılan sosyal medya aracı olarak gösterilen Facebook platformunu kullanan belediye kütüphaneleri sınırlandırılmıştır. Bu çerçevede Türkiye’de bir kısmının aktif olarak hizmet vermediği toplamda 56 ilde bulunan Belediye kütüphanelerinin 23’ünün Facebook platformunda resmi hesabı olduğu saptanmıştır. Belirlenen bu kütüphanelerin dijital teknoloji ve sosyal medya kullanımlarını betimleyebilmek için açık uçlu, beşli Likert ölçekli ve çoktan seçmeli soruların bulunduğu 22 sorudan oluşan bir anket ile veri toplanmıştır. Toplanan veriler, tanımlayıcı istatistiklerle sunulurken Türkiye’deki belediye kütüphanelerinin genel durumu yansıtılmıştır. Çalışma sonuçlarında ise dijital teknoloji ve sosyal medya kullanımının belediye kütüphaneleri açısından sağladığı avantajlar tartışılarak, Türkiye’deki uygulamaların iyileştirilmesine yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Belediye kütüphaneleri, dijital teknoloji, sosyal medya.

Giriş

Toplumun her kesiminden kullanıcıların erişebildiği sosyal medya platformları kurumların hizmetlerini pazarlamalarının yanı sıra hizmetleriyle ilgili geribildirim almaları açısından önemli olanaklar sağlamaktadır (Mayfield, 2008). Kullanıcılara düşüncelerini, kendi oluşturdukları içerikleri paylaşabilecekleri ortamlar yaratan sosyal medya platformları ve dijital teknolojiler aracılığıyla geleneksel hizmetlerin ötesinde düşük maliyetlerle daha etkileşimli ortamlar yaratılmaktadır (Vural ve Bat, 2010). Bu platformlar aynı zamanda kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını gidermeye yönelik davranışlarını da değiştirebilmektedir. Kurumların hizmet kalitelerini geliştirmek için sosyal medya uzmanlarıyla birlikte dijital teknoloji ve sosyal medya kanalları için çeşitli stratejiler geliştirdikleri bilinmektedir. Bu noktada dijital teknoloji ve sosyal medya platformları üzerinden hizmet sunan kurumlar arasında yer alan kütüphaneler de konuyla ilgili politikalar geliştirmekte ve kullanıcı etkileşimini artırmak için verdikleri hizmetlerle sosyal medya platformlarını bütünleştirmeye yönelik girişimlerde bulunmaktadır. Bu sayede dijital teknolojiler ve sosyal medya uygulamalarıyla yapılandırılan kütüphane araçlarıyla kullanıcı deneyimi daha etkin bir boyuta taşınmaktadır. Ayrıca kütüphanelerin hem hizmet kalitelerini artırma hem de kullanıcılarla çok yönlü etkileşim kurmaları da bu tür yapılandırmalarla mümkün olmaktadır. Dijital teknolojiler ve sosyal medya platformları kullanıcı deneyiminin oluşturulmasının dışında kullanıcı beklentilerini karşılama ve sunulan hizmetlere yönelik geribildirim almada ve hizmetlerin gözden geçirilmesinde etkilidir. Diğer yandan bu araçlar kurumların hizmetlerini pazarlamaları ve markalaşma stratejileri için de önemlidir. Bu doğrultuda kütüphaneler de dâhil olmak üzere hemen her sektördeki kurumlar sosyal medya profilleri oluşturmakta ve kurumsal uygulamalarla ilgili bilgilendirmeleri bu kanallar üzerinden sunmaktadır. Ayrıca yaşanan gelişmelerle birlikte kurumların belirli politika ve stratejiler doğrultusunda bu kanalları kullandıkları görülmektedir. Söz konusu gelişmelerden etkilenen kurumlardan biri olan kütüphaneler de sosyal medya platformlarını ve dijital teknolojiyi markalaşma stratejileri içinde kullanmakta ve bu platformlar aracılığıyla kullanıcılarına ulaşmaya çalışmaktadır.

Hemen her sektör için çeşitli avantajlar sağlayan dijital teknolojiler ve sosyal medya platformları kütüphaneler, arşivler ve müzeler tarafından yaygınlıkla kullanılmaktadır.

Bu kapsamda bütün kütüphane türleri gibi belediye kütüphanelerinin de dijital teknolojilere yatırım yaptıkları ve resmi sosyal medya hesapları oluşturduğu dikkati çekmektedir. Bu bilgilerden hareketle çalışmamızda Türkiye’de belediye kütüphanelerinin dijital teknoloji ve sosyal medya platformlarına yönelik yaklaşımları sosyal medya kanallarını kullanan belediye kütüphaneleri özelinde analiz edilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise konuyla ilgili önerilere ve sonuçlara ise yer verilmiştir.

Kütüphaneler, Dijital Teknoloji ve Sosyal Medya

Dijital teknolojiler ve sosyal medya platformlarının kullanımı kütüphaneler gibi bilgi hizmeti sunan kurumlar için yeni bir uygulama değildir. Web 1.0 uygulamalarının bir uzantısı olarak ortaya çıkan ve kullanıcı katılımını bir başka ifadeyle kitle kaynağı kullanımını esas alan uygulamaları içeren sosyal medya platformları bilgi merkezleri tarafından belirli stratejiler doğrultusunda tercih edilmektedir. Söz konusu platformların bilgi merkezleri tarafından iki şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki bilgi merkezlerinde kullanılan bilgi sistemleriyle sosyal medya özelliklerinin bütünleştirilmesidir. Bu noktada birçok kütüphanede çevrimiçi kataloglarda oylama, etiketleme, yorum yapma olanaklarıyla önizleme gösterimleri gibi özellikler kullanıcılara dijital ortam üzerinden sunulmaktadır. İkincisi ise bu kurumların ilgili sosyal medya platformlarında profil ya da sayfa oluşturularak söz konusu ortam üzerinden kullanıcılarla etkileşime geçmesidir. Bu kapsamda bilgi merkezlerinin sosyal medya platformlarında platformun özelliğine göre içerik üretme eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu durum da bilgi merkezlerinin sosyal medya hesaplarını yönetirken belirli bir stratejiyle hareket etmelerini gerektirmektedir. Ayrıca yaşanan gelişmelerle birlikte kütüphanelerin sosyal medya platformlarında yer almalarına yönelik gerekliliklerin yerini bu platformları aktif bir şekilde yönetmeleri gerekliliği almıştır (Qualman, 2009). Bu noktada sosyal medya platformları kurumlar için şu avantajları sağlamaktadır (Mathews, 2011; Mayfield, 2008, s.5):

- Hedef kitleden geribildirim alma ve kullanıcı katılımını teşvik etme,
- Kullanıcı katılımına ve görüşlerine açık mekanizmalar sunma,
- İçerik geliştirmeye ve paylaşımına imkân tanıma,
- Hedef kitleye yönelik topluluk oluşturma,

- İlgili diğer konu ya da kaynakları gösterme,
- Bilgi hizmetleri için pazarlama ortamı yaratma.

Yukarıda listelenen avantajlar sosyal medya platformlarının kütüphaneler tarafından kullanılmasını sağlamıştır. Bu çerçevede kütüphanelerin sosyal medya platformu kullanımında hizmetlerin pazarlanması amacı öne çıkmakta ve anlık mesajlaşma hizmetleriyle sanal danışma hizmetlerinin verilmesi dikkati çekmektedir (Hendrix ve Zafron, 2009). Bu kapsamda konuyla ilgili çalışmalar da sosyal medya platformlarının bilgi merkezlerinde tercih edilmelerinin temelinde hizmet pazarlamasının bulunduğunu ortaya koymaktadır (ALA, 2001; Burkhardt, 2009; Rogers, 2009). Bunun yanı sıra kütüphanelerin değişen kullanıcı beklentileri doğrultusunda web sayfalarını ve internet aracılığıyla sundukları olanakları gözden geçirmeleri ve çalışanlarına eğitimler vererek yenilikçi bir yaklaşım göstermeleri gerekmektedir (Khan ve Bhatti, 2011). Dijital teknolojilerin ve sosyal medya platformlarının etkin kullanımında önemli olan konulardan biri söz konusu platformlarda üretilen veya üretilecek olan içeriktir. Kurumlar profil oluşturulan her platformda aynı içeriği yayınlamak yerine kullanılan platforma göre içerik oluşturma eğilimi göstermektedir. Bu doğrultuda kütüphanelerin sosyal medya hesaplarındaki paylaşımları

- Kütüphane duyuruları ve etkinlikleri, sergiler, röportajlar,
- Koleksiyonla ilgili bilgilendirmeler,
- Makaleler ve eğitimlere yönelik video paylaşımları,
- Hedef kitleye yönelik haberler,
- Kütüphane hizmetleriyle ilgili geribildirim almaya yönelik uygulamalar,
- Kullanıcı taleplerine yanıt verme,
- Görseller, canlı yayınlar ve diğer ilgili olabilecek içeriklerden oluşmaktadır (Burkhardt, 2010).

Farklı amaçlarla kullanılacak araçlar olan sosyal medya platformları bilgi merkezlerinin hizmet ve programlarının kullanıcılarca erişilebilir olması açısından tercih edilmektedir (ALA, 2001). Dijital teknoloji ve sosyal medya platformlarını kullanarak kullanıcılarına yenilikçi ve çözüm odaklı bir kurum algısı oluşturan bilgi merkezleri bu platformlar sayesinde çalışanlarla kullanıcılar arasında işbirliklerinin yapılmasına katkı sağlamaktadır (Mathews, 2011). Bu doğrultuda bilgi merkezlerinin sosyal medya platformlarıyla ilgili güçlü ve

zayıf yanlarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Sosyal medya platformlarının bazı uygulamalar dışında genelde ücretsiz, kolay kurulum ve hızlı kullanım, kısa sürede ilgili hedef kitleye ulaşma, kullanıcı beklentilerini anlama ve yetkili kullanıcılara içeriği denetleme olanağı sunması bilgi merkezleri için önemli fırsatlardır. Diğer yandan bu platformların tasarım sınırlılıkları, kötüye kullanım, paylaşılan bilgi miktarına yönelik kısıtlamalar, bazı uygulamaların kurulum gerektirmesi ve kullanıcıların bu platformlardan kolayca çıkış yapabilmeleri bilgi merkezleri açısından olumsuz süreçlerdir (Fernandez, 2009).

Bilgi merkezleri açısından çeşitli olanaklar ve bazı olumsuz özellikler taşıyan sosyal medya platformlarının kullanımında belirli stratejilerin kullanılması veya yazılı politikaların geliştirilmesi bu platformlarda kurum kimliğinin ve kültürünün yansıtılması açısından önemlidir. Nitekim Türkiye’de konuyla ilgili çalışmalarda da bilgi merkezlerinde sosyal medya politikalarının oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır (Aras, 2014; Yalçın, 2014). Bu çerçevede sosyal medya politikalarının içeriğinde aşağıdaki konuların yer alması beklenmektedir:

- Kullanılan sosyal medya platformlarında belirtilen fikir ve görüşlerin bağlayıcılığının kime ait olduğu,
- Paylaşım yapılacak bilgilere (özellikle gizlilik ve hassasiyet içeren bilgiler) yönelik açıklamalar,
- Telif ve kullanım haklarına yönelik uygulamalar,
- Çıkar çatışmaları ya da olumsuz durumlara yönelik önlemler,
- Paylaşılan bilgilerin güvenilirliğiyle ilgili bilgilendirmeler,
- İlişkili olan politikalara ya da rehberlere yönlendirmeler,
- Kullanılan sosyal medya platformlarından sorumlu olan çalışanlar ya da birimlerin belirtilmesi (Kroski, 2009).

Sosyal medya politikalarıyla birlikte bu platformlardan verilen hizmetlere yönelik değerlendirmeler ve ölçümlerin yapılması da önemlidir. Bilgi merkezlerinin bilgiyle ve kültürel süreçlerle ilgili girişimlerini çok az bir çabayla görünür hale getirmeyi sağlayan sosyal medya platformları kullanım ve görüntüleme istatistiklerini raporlama olanağı sunmaktadır. Bu kapsamda bilgi merkezlerinde sosyal medya platformlarıyla elde edilen görünürlük düzeyine ulaşmak için kullanılacak diğer araçların

maliyet analizlerinin yapılması gereklidir. Sosyal medya platformları bilgi merkezleri için (özellikle küçük ve orta ölçekli kuruluşlar için) pazarlama ve görünürlük açısından mümkün olan en iyi yatırım getirisini sunabilmektedir (Romero, 2011). Söz konusu platformların bilgi merkezlerinde kullanımına yönelik planlamalara kullanıcı grubunun özellikleri önemli ölçüde yön vermektedir. Bu doğrultuda bilgi merkezlerinin tercih edeceği sosyal medya platformunun seçiminde, yönetiminde ve paylaşım yapılacak içeriğin belirlenmesinde kullanıcı profilinin göz önüne alınması gerekmektedir. Bununla birlikte içerik paylaşımlarında sosyal medya platformunun karakteristikleri de önemli bir belirleyicidir.

Yöntem

Sosyal medya kanalları ve dijital teknolojiler bütün bilgi merkezleri için birden çok işleve sahip unsurlardır. Bu noktadan hareketle çalışmamızda Türkiye’de belediye kütüphanelerinin sosyal medya ve dijital teknoloji kullanım durumlarının betimlenmesi amaçlanmıştır.

Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmamız en yoğun kullanılan sosyal medya platformlarından biri olan Facebook platformunu kullanan belediye kütüphaneleri ile sınırlandırılmıştır. Çalışmamız ayrıca bu kütüphanelerin konuyla ilgili farkındalık düzeylerinin diğer belediye kütüphanelerine göre daha yüksek olduğu varsayımına dayanmaktadır. Facebook üzerinde yapılan incelemelerde 23 belediye kütüphanesinin Facebook platformunda resmi hesabı olduğu saptanmıştır. Bu çerçevede belediye kütüphanelerinin dijital teknoloji ve sosyal medya kullanımlarını betimleyebilmek için açık uçlu, likert ölçekli ve çoktan seçmeli soruların bulunduğu 22 sorudan oluşan bir web tabanlı anket geliştirilmiştir. Verilerin toplanması için belirlenen kütüphanelerle telefonla iletişime geçilerek konuyla ilgili olarak sorumlulukları bulunan kütüphanecilere çalışmanın amacı, kapsamı, içeriği ve veri gizliliğiyle ilgili bilgi verilmiş, ardından e-posta ile gönderilen anketin yanıtlanması istenmiştir. Bunun yanı sıra belediye kütüphanelerinin Facebook hesaplarındaki paylaşımları da analiz edilmiştir. Toplanan veriler tanımlayıcı istatistiklerle sunularak Türkiye’deki belediye kütüphanelerinin sosyal medya kullanımı açısından genel durumu yansıtılmıştır.

Bulgular

Çalışmamızda öncelikli olarak kütüphanelerin bağlı oldukları belediyelerin bilgi hizmetleri için dijital teknolojilere yatırım yapıp yapmadıkları belirlenmiştir. Buna göre kütüphanelerin yarıya yakını (10 kütüphane, %43,5) bağlı oldukları belediyenin dijital teknolojilere yatırım yaptığını belirtmiştir. Bulgularda kütüphanelerin üçte birinden fazlası (8 kütüphane %34,8) kararsız olduğunu ifade etmiştir. Beş kütüphanede (%21,7) ise dijital teknolojilere yatırım yapılmamaktadır.

Araştırmamızda ele alınan bütün belediye kütüphanelerinde dijital teknolojilere yönelik algı yüksek düzeydedir. Bununla birlikte belediye kütüphanelerinin tamamı dijital teknolojileri ve sosyal medya platformlarını kullanıcıları daha iyi anlamayı sağlayan araçlar olarak görmektedir.

Belediye kütüphanelerinde dijital teknolojilere ve sosyal medya platformlarına yönelik algı yüksek olmasına karşın yalnızca iki kütüphane (%8,7) çevrimiçi otomasyon sistemi kullanmaktadır. Sosyal medya platformu kullanımında ise Facebook dışında üç belediye kütüphanesinin (%13) Twitter, ikisinin (%8,7) Instagram profili bulunduğu anlaşılmıştır. Facebook kullanımıyla ilgili olarak bir kütüphane adına açılmış olan profil sayfasından haberdar değildir. Bu durum kullanıcıların bu kütüphanenin sosyal medya platformlarında bulunmasına ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Çalışmamızda açık uçlu sorularla belediye kütüphanelerinin dijital teknoloji ve sosyal medya kullanımında güçlü ve zayıf yanlarının ne olduğu belirlenmiştir. Bulgulara göre kütüphanelerin dijital teknoloji kullanımında kendilerini güçlü gördükleri noktalar şunlardır:

- Kütüphanede sunulan bilgisayar ve internet erişim olanakları,
- Dijitalleştirme uygulamaları,
- Duyurular ve etkinlikler,
- Uluslararası veri tabanı üyelikleri,
- Koleksiyonda bulunan e-kitaplar ve e-kitap okuyucular.

Yukarıda sıralanan konuların dışında kütüphanelerin bir bölümünün (beş kütüphane %21,7) dijital teknolojilere yönelik

güçlü yanları bulunmamaktadır. Diğer taraftan belediye kütüphanelerinin zayıf oldukları konular ise genel hatlarıyla aşağıdaki gibidir:

- Teknik destek,
- Sosyal medya kullanımının takibi,
- Kötüye kullanım,
- Üst yönetim yaklaşımları ve farkındalığı.

Çalışmamızda ayrıca belediye kütüphanelerindeki çalışanların dijital teknoloji ve sosyal medya platformlarına yönelik yaklaşımları belirlenmiştir (Tablo 1). Belediye kütüphanelerinin önemli bir bölümü için (%86,9) sosyal medyada yer almak önemlidir.

Tablo 1. Belediye Kütüphanelerinin Dijital Teknoloji ve Sosyal Medya Platformlarına Yaklaşımları (N=23)

	Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sosyal medyada yer almak kütüphanemiz açısından önemlidir	14	60,8	6	26,1	3	13,1
Sosyal medya kütüphanemiz web sitesi kadar önemlidir	10	43,5	4	17,4	9	39,1
Yapılan bir etkinliği sosyal medyada yer alması bizim için önemlidir	11	47,8	8	34,8	4	17,4
Sosyal medya hizmetlerimizin kalitesini artırır	13	56,5	3	13,1	7	30,4

Çalışanların yaklaşık yarısı (%43,5) kütüphanelerinin sosyal medya hesaplarını web sitesi kadar önemli bulmaktadır. Ayrıca kütüphaneler gerçekleştirdikleri etkinliklere sosyal medya hesaplarında yer vermeye özen göstermektedir (%82,6). Kütüphanelerin yarısından fazlası (%56,5) sosyal medyayı hizmet kalitesini artıran bir platform olarak görmektedir. Diğer taraftan sosyal medyanın hizmet kalitesini artırmadığını

ve sosyal medya hesaplarının web sitesi kadar önem taşımadığını düşünen çalışanların oranı da (sırasıyla %30,4 ve %39,1) dikkat çekicidir. Belediye kütüphanelerinin sosyal medya kullanımına yönelik bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Belediye Kütüphanelerinin Dijital Teknoloji ve Sosyal Medya Platformlarını Kullanımları (N=23)

	Katılıyorum		Katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%
Sosyal medyada kütüphane hesabımızdan paylaşılan gönderilerin başka kullanıcılar tarafından paylaşılması, yorumlanması veya beğenilmesi bizim için önemlidir	12	52,2	11	47,8
Sosyal medya platformlarının sunmuş olduğu istatistikler (Görüntüleme sayısı, beğeni sayısı gibi) bizim için önemlidir	16	69,6	7	30,4

Belediye kütüphanelerinde çalışanlara kütüphanenin sosyal medya hesabındaki gönderilerin diğer kullanıcılar tarafından paylaşılması, beğenilmesi ya da gönderilere yorum yapılmasını neredeyse eşit oranda önemli (%52,2) ve önemsiz (%47,8) bulmuştur. Diğer yandan kütüphanelerin önemli bir bölümü (%69,6) sosyal medya hesaplarındaki paylaşımların etkililiğini ölçülemektedir. Kütüphanelerin tamamı sosyal medya platformlarını kullanmalarına karşın yalnızca dokuz kütüphane kendini bu ortamda yeterli görmektedir (%39,1).

Kütüphanelerin sosyal medya paylaşımlarında genellikle (19 kütüphane, %82,6) bir politika/strateji bulunmamaktadır. Diğer yandan yalnızca dört kütüphane (%17,4) belirli bir stratejiye bağlı olarak paylaşım yapmaktadır. Bunlar sosyal medyada paylaşmak için özel tasarımlar/görseller ve özel etkinlik fotoğrafları hazırlama gibi stratejilerdir.

Sonuç ve Öneriler

Dijital teknolojiler ve sosyal medya platformları günümüzde her sektörü etkilemektedir. Bu etkide en önemli bileşenlerden biri kullanıcı beklentileridir. Bu beklentileri karşılamak için kurumların girişimlerde buldukları bilinmektedir. Kullanıcı hizmetlerinin ön planda olduğu kurumlardan biri olan bilgi

merkezleri de dijital teknoloji ve sosyal medya platformlarını yapılandırmakta ve bilgi hizmetlerini yenilikçi girişimlerle şekillendirmektedir. Konuyla ilgili alan yazına göre bilgi merkezlerinin söz konusu teknolojileri yapılandırmalarında hizmetlerin pazarlanması amacı öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bu araçların farklı şekillerde de kullanılabileceği görülmektedir.

Dijital teknolojiler ve sosyal medya platformlarının bilgi merkezleri açısından avantajları ve dezavantajları da bulunmaktadır. Bu bağlamda bilgi merkezlerinin söz konusu platform ve teknolojileri belirli bir plan veya politika çerçevesinde yapılandırması/kullanması gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim alan yazındaki çalışmalarda da bilgi merkezlerine rehberlik edecek şekilde konuyla ilgili politikaların içeriğinde yer alması gereken unsurlara değinilmektedir.

Çalışmamız kapsamında bir bilgi merkezi türü olarak incelenen belediye kütüphanelerinde dijital teknoloji ve sosyal medya platformu kullanmaya yönelik girişimlerin olduğunu söylemek mümkündür. Ancak burada belediye kütüphanelerinin dijital teknoloji ve sosyal medya kullanım yaklaşımlarının farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır.

Analiz edilen belediye kütüphanelerinin sahip oldukları koşullarda önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu doğrultuda çok az sayıda belediye kütüphanesinde elektronik veri tabanı üyelikleri, çevrim içi katalog tarama olanakları veya e-kitap olanakları sunulmaktadır. Diğer taraftan bazı belediye kütüphanelerinin dijital teknoloji ve sosyal medya platformlarıyla ilgili olarak güçlü oldukları bir yanlarının olmadığını belirtmeleri bu kütüphaneler arasındaki algı ve yaklaşım farklılıklarını yansıtmaktadır. Belediye kütüphanelerinin kendilerini güçlü gördükleri diğer noktalar ise bilgisayar ve internet erişim olanakları sunma ve koleksiyon özellikleridir.

Belediye kütüphanelerinin dijital teknoloji ve sosyal medya platformu kullanımlarında kendilerini zayıf gördükleri noktalar ise çoğunlukla alan yazınla örtüşmektedir. Bu konuyla ilgili olarak sosyal medya platformlarının denetimine yönelik sorunlar öne çıkmaktadır. Alan yazından farklı olarak teknik beceri ve yöneticilerin konuyla ilgili yatırımlara yönelik farkındalık eksiklikleri çalışmamızdaki belediye kütüphaneleri için olumsuzluklardır.

Belediye kütüphanelerindeki çalışanların dijital teknoloji ve sosyal medya platformlarına yönelik yaklaşımları olumludur. Çalışanlar söz konusu araçları ve platformları kullanıcıları anlamayı sağlayan araçlar olarak görmektedirler. Çalışanların algılarının olumlu olmasına karşın, sosyal medya platformlarına yönelik uygulamalarda iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede belediye kütüphanelerinin dijital teknoloji ve sosyal medya platformlarını bir plan/politika doğrultusunda yönetmesi önemlidir.

Sonuç olarak belediye kütüphanelerinde kullanıcı beklentilerini ve teknolojik gelişmeleri takip ederek özellikle yöneticilere yönelik farkındalık artırıcı çalışmaların yapılması ve bu kütüphanelerin hedef kitlesinin dinamik bir yapısından hareketle yenilikçi girişimlerde bulunulması gerektiği göz önüne alınmalıdır.

Kaynakça

- ALA (2001). *Libraries making good use of social media and Web 2.0 applications*. 19 Haziran 2015 tarihinde <http://www.ala.org/news/mediapresscenter/americaslibraries/socialnetworking> adresinden erişildi.
- Aras, B. B. (2014). University libraries and social media. *Journal of Balkan Libraries Union*, 2(1), 21-27.
- Burkhardt, A. (2009). *Four reasons libraries should be on social media*. 28 Mayıs 2016 tarihinde <http://andyburkhardt.com/2009/08/25/four-reasons-libraries-should-be-on-social-media> adresinden erişildi.
- Burkhardt, A. (2010). Social media: a guide for college and university libraries. *College & Research Libraries News*, 71(1), 10-24.
- Fernandez, J. (2009). A SWOT analysis for social media in libraries. *Online*, 33(5), 35-37. 17 Mayıs 2016 tarihinde http://digitalcommons.library.umaine.edu/lib_staffpub/7 adresinden erişildi.
- Hendrix, D. ve Zafron, M.L. (2009). Use of Facebook in academic health sciences libraries. *Journal of Medical Library Association*, 97(1), 44-47.

- Khan, S. A. ve Bhatti, R. (2012). Application of social media in marketing of library and information services: A case study from Pakistan. *Webology*, 9(1). 12 Mart 2016 tarihinde <http://www.webology.org/2012/v9n1/a93.html> adresinden erişildi.
- Kroski, E. (2009). Should your library have a social media policy?. *School Library Journal*, October, 44-46.
- Mathews, B. (2011). *Why does my library use social media*. 12 Haziran 2016 tarihinde <http://chronicle.com/blognetwork/theubiquitouslibrarian/2011/07/06/why-does-my-library-use-social-media/> adresinden erişildi.
- Mayfield, A. (2008). *What is social media?*. 12 Temmuz 2016 tarihinde http://www.icrossing.co.uk/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf adresinden erişildi.
- Qualman, E. (2009). *Socialnomics: How social media transforms the way we live and do business*. Hoboken: Wiley
- Rogers, C.R. (2009). *Social media, libraries, Web 2.0: How American libraries are using new tools for public relation and to attract new users*. 17 Haziran 2016 tarihinde <http://themwordblog.blogspot.com/2009/06/social-media-libraries-and-web-20-how.html> adresinden erişildi.
- Romero, L. (2011). ROI. Measuring the social media return on investment in a library. *The Bottom Line: Managing Library Finances*, 24(2), 145-151.
- Vural, Z. B. A., ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382
- Yalçın, H. (2014). *Sosyal ağlar ve bilgi hizmetleri: Ağ kuşağının kütüphanelerden beklentileri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.